

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

De Sacrosancto Missæ Sacrificio Decisiones

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Decisio XXXIX. Argumentum. Disseritur de tempore, quo licitum est privatis Missas celebrare. Docetur, olim fuisse in usu Missas Nocturnas, & Vespertinas; & Quid sit Missa Præsanctificatorum? Missæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94659)

clesiæ censetur Collegiata. Pax Jordanus *tom. 1. lib. 5. tit. 8. num. 17.* quod est manifestum; nam in eis habentur omnia signa Collegii, quæ sunt, caput Collegii, nempe Abbas, Prior, vel Guardianus, propria statuta, seu Constitutiones; Arca, & Massa communis, atque Syndicus, seu Procurator, quem eligunt ipsi Regulares ad exigendos redditus communes Monasterii, Sigillum, & locus Capitularis, in quo congregantur ad tractatus communes habendos; ex quibus concludenter deducitur qualitas Collegialitatis ad tradita per Mascard. *de Probat. conclus. 584.* Rota apud Burattum *Decis. 455. num. 2.* Ceccoperius *de Canonis lib. 1. n. 61. ubi alii.* Idcirco cum præceptum Honorii Tertii in cap. *Cum Creatura. De Celebrat. Missar.* directum sit universis Ecclesiis Prælati, nulla est ratio, quæ excipiat ab eo Prælatos Regulares, attentata potissimum *Clem. 1. eod. tit.* quæ in §. *Ne igitur,* expressè, & distinctè nominat Ecclesias Cathedralis, Regulares, & Collegiatis; & decreta Sacræ Congregationis de prædictis Missis cantandis sunt generalia ad omnes Orbis Ecclesias, ut advertit Lezana *d. tom. 4. Verb. Missa num. 49.* etsi dicat, Ecclesias Regulares improprie tantum esse Collegiatis; nam ex supradictis signis verè collegiata sunt.

Neque juvare videtur ipsos Regulares, ne sint obligati Missas canere juxta Rubricas Missalis, quia non gaudent quotidianis distributionibus, ut faciunt Canonici, & alii beneficiarii in Cathedralibus, & secularibus Collegiatis. Siquidem habent possessiones, & bona stabilia, iisdem relicta à fidelibus, ut cultum Divinum exercent; & pro tota Ecclesia, ac pro benefactoribus orant, quod præcipue fieri debet in solemnibus quotidianis Missæ Sacrificio; nihil autem differunt in substantia, fructus quotidianarum distributionum, à redditibus Regularium bonorum, ex utrisque enim deducitur Jus percipiendi victum, & vestitum; quod pariter consequuntur etiam Religiosi non possidentes bona stabilia; qui vivunt ex quotidianis elemosynis fidelium, ad eandem effectum collatis. Idcirco Regulares ipsi censentur comprehensi in Rubrica Missalis, ac Juribus præcipientibus Missarum Solemnium celebrationem, ac tradita per Fagnanum in *cit. Cap. Cum Creatura. De Celebrat. Missar.* & ante ipsum à Soto in *4. dist. 13. qu. 2. art. 1.* atque Suarezio in *3. p. D. Thoma tom. 3. disp. 80. sect. 2. conclus. 2.*

Negativam tamen sententiam Regulares Moralistæ, causam propriam agentes ferè omnes defendunt, inter quos Quartus in *Rubric. Missal. part. 1. tit. 3. sect. 1. dub. 4.* Pellizarius in *Manual. Pralat. tom. 1. tract. 5. cap. 9. n. 30.* Peyrinus *tom. 3. cap. 1. nu. 19.* Bordonus *Var. res. part. 1. res. 25. n. 25.* & omnium antesignanus Diana Coordinatus in *cit. tom. 2. tract. 1. res. 83. cum aliis quatuor seqq.* in quibus nititur probare, ipsos Religiosos non teneri ad Chorum, & ad Solemnia Missarum, nisi velex Regulæ præscripto, vel ex vi consuetudinis; & utroque respectu non intrare poenam peccati mortalis, in casu omissionis, quia ad illam non censentur Regulares se obligare voluisse; quapropter usus ferè communis omnium Regularium est canere unam Missam quotidie de officio currenti, etiam in Vigiliis cum jejunio, & Quadragesima; alteram verò à Rubrica præceptam planè legere; vel de eadem in Missa cantata commemorationem facere juxta normam Sacerdotum privatas Missas celebrantium.

Hac in re Judicis personam sumere non intendo;

& satis esse puto utriusque partis fundamenta deli-

hisse; pro conclusione autem præsentis Decisionis, non omitam aliud curiosum quæsitum, quod faciunt Moralistæ; *An Sacerdos Solemni ritu Litans teneatur submissa voce legere Epistolam, & Evangelium; prout etiam Gloria in Excelsis, & Credo? vel satis sit, si audiat Ministros, vel Chorum illa canentes?* Et quod non teneatur ea legere, sed sufficiat ea audire, dum cantantur ab aliis, docent Pellizarius *d. tract. 5. cap. 9. num. 25. & 36.* ubi extendit suam doctrinam etiam ad Prophetias Sabbati Sancti; & Tamburinus *de Sacrificio Missæ lib. 2. c. 5. §. 2. n. 6.* ubi alios cumulat ita sentientes. Porro talis assertio movet stomachum, quia Rubrica Missalis de *Ritu servando in celebrat. Missæ c. 6.* expressè dicit, Epistolam, atque Evangelium submissa voce esse legendum à celebrante. Item feria sexta in Parasceve Rubrica habet, quod Sacerdos legat submissa voce tum prophetiam, tum Passionem Domini, dum ab aliis cantatur; & Sabbato Sancto post Cerei Paschalis benedictionem sic Rubrica ordinat: *Postea leguntur Prophetia sine titulo; & Celebrans legit eas submissa voce ad Altare in cornu Epistolæ.* Si igitur absque culpæ lectio omnium prædictorum in Missa solemniter omitti potest; frustratorie sunt Rubricæ, inutiles Sacri ritus, nullius ponderis S. Pii Quinti Bulla, quæ strictè, & in virtute sanctæ obedientiæ mandat, & præcipit, ipsas Rubricas ab omnibus servari. Utique à nonnullis Moralistis nimium laxantur habent, præcipue circa Missalis Rubricas, de quarum vi, & observantia plura dixi Anno 1683, in *Decisione Casus Prudentialis Mensis Julii*, ad quam studiosum remitto; illum monendo, nefas esse operari contra præscriptum Rubricarum, quæ Leges sunt, & Decreta Pontificia, ut doctè advertunt Fagnanus in *cap. Cum creatura num. 29. de Celebrat. Missar.* & Castaldus *lib. 2. sect. 6. cap. 1. num. 5.*

DECISIO XXXIX.

ARGUMENTUM.

Differitur de tempore, quo licitum est privatas Missas celebrare. Docetur, olim fuisse in usu Missas Nocturnas, & Vespertinas; & Quid sit Missa Præsanctificatorum? Missæ nunc debent esse diurnæ, id est ab Aurora ad Meridiem, Quid, & quotuplex sit Dies? & quid sit Nox? Varia Horarum computatio ad constituendum diem. Dies Indulgentiæ consequenda quando incipiat, & desinat? Agitur de diebus Naturalibus, Ecclesiasticis, Artificialibus, Intercalaribus, Canicularibus, & Criticis. Quid sit Aurora, & quanto tempore nascatur ante Solem? Casus plurimi, in quibus licet litare ante Auroram, & post Meridiem. De Privilegiis Regularium circa horam celebrandi. Habitantes sub Polo, habentes diem longissimum per sex Menses, deinde consimilem noctem, quomodo cognoscant Auroram: & Meridiem pro Sacrificio?

SUMMARIUM.

- 1 Nocturnæ Missæ, quanam olim essent in Ecclesiâ?
- 2 Christiani antiqui cur vocati lasebrofi, & lucifuga?
- 3 Nocturnæ Missæ in nocte Natalis Domini, Epiphania, Cæna Domini, Vigilia Paschæ, & Pentecostes.
- 4 Nocturnæ Missæ quo sæculo cessarint?
- 5 Privilegia Apostolica concessa aliquibus Principibus audiendi Missam de nocte.
- 6 Missa nocturna, quæ adhuc est in usu in Polonia, & Germania.
- 7 Confraternitas Cæcorum in Cathedrali Paduæ celebrare facit Missam in festo Conceptionis Dei paræpropè Auroram cum cantu.
- 8 Vespertine Missæ quanam erant?
- 9 Jesunantes olim solum in occasu Solis cibum sumebant.
- 10 Vespertinarum Missarum ratio, & motiva.
- 11 Martyrum festivitates olim in Quadragesimâ omissa. Et cur?
- 12 Praesantificatorum Missa apud Græcos quid sit?
- 13 S. Theodorus Siceota celebrat Missam Vespertinam die jejuni.
- 14 Vespertina Missa duravit usque ad duodecimum sæculum.
- 15 Vespertina Missæ nunc prohibita, Et cur?
- 16 Privilegia omnia celebrandi Missas Vespertinas sunt revocata.
- 17 Diurna Missæ quo jure præcepta?
- 18 Missa cur celebraretur de die, & non de nocte?
- 19 Dies quid sit? Et quid sit Nox? Fabulosa ex gentilibus circa Noctem, & ejus divisio in plures partes.
- 20 Dies triplex Naturalis, Ecclesiasticus, & Artificialis.
- 21 Horarum varia computatio ad constituendum diem.
- 22 Puer nascentis ante mediam noctem quo die dicatur natus?
- 23 Astronomi incipiunt diem in Meridie. Et cur?
- 24 Dies Ecclesiasticus quis sit, & quando incipiat?
- 25 Indulgentie dies quando incipiat?
- 26 Dies artificialis quisnam sit? Et quot horas habeat? Et partes?
- 27 Dies artificialis duplex.
- 28 Dies appellatione an de naturali, vel de artificiali sit intelligendum?
- 29 Dies Intercalares, Caniculares, & Critici quanam sint?
- 30 Missa privata ab Aurora usque ad meridiem celebranda.
- 31 Aurora quid sit? Et quanto tempore oriatur ante Solem?
- 32 Zodiaci signa alia obliqua, alia recta; & eorum differentia.
- 33 Noctē Natalis Domini an totæ tres Missæ dici possint ante Auroram?
- 34 Viaticum ut detur infirmo, an liceat celebrare Auroram?
- 35 Itineris causa an licitum sit celebrare ante Auroram?
- 36 Episcopus iter agens an ante Auroram Missam faciat?
- 37 Aurora an Physicè, seu Mathematicè attendenda?
- 38 Privilegia antiquata Regularium celebrandi ante Auroram.

D. Clericali Tom. I. Liber. III.

- 39 Privilegia Regularium contraria Decretis Conc. Trid. revocata.
- 40 Monachi S. Justinae de Padua privilegiati quoad tempus Litandi.
- 41 Regulares ob communicationem Privilegiorum celebrare possunt ante Auroram, & post meridiem saltem hora una.
- 42 Cardinales, & eorum familiares gaudent privilegio celebrandi ante Auroram, & post meridiem per duas horas.
- 43 Auctoris factum in itinere Romam versùs Cal. Januar. 1670.
- 44 Habitationes propè Polum, quæ regula uti debeant in celebratione Missæ pro cognoscenda Aurora, & Meridie?
- 45 Aurora non visiva, sed politica intra circulos Polares.
- 46 Meridies in regionibus sub Polo quomodo determinatur?
- 47 Parvitas temporis an excuset à peccato celebrantem horis indebitis?
- 48 Meridie transacto intra unam horam celebrare adhuc licet.
- 49 Meridiem post licet celebrare in septem casibus.
- 50 Meridies qua hora contingat in toto anno?

Explicuimus tempus, & horas, in quibus Missæ solemnes secundum diversitatem temporum, & officiorum sunt celebrandæ, superest, ut agamus de tempore, atque horis, in quibus Missæ privatae haberi possunt. Sciendum est igitur, quod usque ab initio Ecclesiæ fuerunt Missæ Nocturnæ, Vespertinæ, atque Diurnæ.

Nocturnæ Missæ illæ erant, quæ ut plurimum, dum vexaretur Ecclesiæ à Tyrannorum persecutionibus, tempore noctis celebrabantur: fideles enim nocturno tempore, & secretò conveniebant ad Sacram Synaxim in loco, ubi præmoniti Antistites, & Sacerdotes reperiebant, à quibus Verbum Dei audiebant, & divinis laudibus recitatis, Sacrosanctò Missæ Sacrificio adstabant, & in eo, omnes Communionem accipiebant. De hac re præcipuum est exemplum illud Divi Pauli, de quo in Actibus Apostol. c. 20. ubi cum esset Troade die Dominico; cum convenissemus, ait S. Lucas, ad frangendum panem; Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem; enarratoque lapsu, & interitu Eutychii adolescentis, quem Apostolus subinde à morte suscitavit; fregit panem; idest Missam celebravit, & fideles communicavit, ut declarant ibidem sacri Interpretes; quos citant Cornelius à Lapide, & Tirinus; & testatur S. Augustinus Epistol. 86. ad Casulanum, his verbis: Eadem nocte frangitur panem, sicut frangitur in Sacramento Corporis Christi, produxit sermonem usque ad medietatem noctis, ut post Sacramenta celebrata rursus usque ad diluculum alloquens congregatos. Sed post Apostolorum tempora, tribus ferme sæculis, necesse habebant Christiani nocte se congregare ad Sacra peragenda, ideoque à gentilibus vocabantur lasebrofi, & lucifuga; quia, ut scribit Plinius lib. 10. Epist. 97. ad Trajanum, Soliti essent statim die ante lucem convenire, carnemque Christo quasi Deo dicere secum invicem. Sic enim adstringebantur Litare Corpus, & Sanguinem Christi nocturno tempore, ut pluribus auctoritatibus probant Eminentissimi Cardinales Baronius Anno 257, num. 11. Brancatius Dissert.

Aa

prima

prima de Privileg. Capell. Cardinal. & Bona Rer. Liturgic lib. 1. cap. 21. num. 4. ubi ponit hæc Prudentii carmina in Hymno de S. Laurentio:

*Hunc esse vestris Orgiis
Moremque, & artem proditum est;
Libent ut auro Antistites.
Argenteis Scyphis ferunt
Fumare Sacrum Sanguinem,
Auroque nocturnis Sacris
Adstare fixos Cereos.*

- Reddita postmodum Ecclesiæ pace, quanvis exorto Sole Sacra Mystéria peragerentur, remanserunt intra annum aliqua Missæ nocturnæ, videlicet in Nativitate Domini, cap. Noctæ Sanctæ. De Consecrat. dist. 1. & apud aliquos etiam in nocte Epiphaniæ, subinde in feria quinta Ccenæ Domini, in nocte Sabbati Sancti ante Dominicam Resurrectionis, & in Vigilia Pentecostes, quibus festivitibus Missa celebrabatur circa medietatem noctis; qua de causa adhuc Missale Romanum ponit in Præfatione, & infra actionem Missæ eorundem dierum verba illa *Hanc Sacratissimam noctem*, ut fuse demonstrat ipse Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 21. num. 4. addens, id ipsum observatum fuisse quater in anno, in Sabbatis nimirum quatuor temporum, in quibus ordinationes clericorum tam serò incipiebantur, ut de nocte Missam pro iisdem ordinationibus compleretur. Caterum Missæ nocturnæ antedictæ, excepta illa Noctis Nativitatis Domini, post duodecimum sæculum recesserunt ab aula, teste Hugone Victorino, qui obiit Anno 1140. sic enim ipse scribit lib. 3. de Specialib. Missæ observat. cap. 21. *Jam serè transacto die Sabbati Officium hoc celebrarunt: sed modernorum debilitas ad epulas festinans tempus prævenit destinatum.* Quanvis Guil. Durandus, qui vivebat Anno 1280. testetur lib. 6. Ration. c. 76. veterem Ritus prædictarum Missarum nocturnarum in quibusdam Ecclesiis usque ad sua tempora permansisse. Confirmatur cessatio, seu abrogatio usus Missæ nocturnæ post sæculum duodecimum ex privilegiis particularibus concessis per Sedem Apostolicam nonnullis piis Principibus, ut iusta de causa noctu sibi celebrare facere possent, etsi tardè, nempe anno 1264. per Urbanum IV. Marchioni Misnensi; per Bonifacium VIII. Catharinæ Imperatrici Constantinopolitane anno 1301. Per Clementem V. anno 1312. Philippo Principi Tarentino; & per Joannem XXII. Philippo Regi Franciæ anno 1316. ut memorat Odoricus Rinaldus in Annalib. ad dd. annos; & notat Emin. Card. Brancatius d. Opusc. de Privileg. Capell. Cardin. pag. 7. Adhuc tamen in quibusdam Provinciis, præsertim in Polonia, ac Germania, esse in usu Missam unam nocturnam, quæ tribus, vel quatuor horis ante lucem cum ingenti solemnitate cantatur in Adventu Domini ad honorem Beatæ Mariæ Virginis; & nuncupatur *Missæ Rorate* ab initio introitus ejusdem Missæ; tradit Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 21. num. 4. cui quodammodo videtur correspondere Missa immaculatæ Conceptionis ejusdem Deiparæ, quam cantare facit quotannis Confraternitas cæcorum in hac Cathedrali Ecclesia Patavina prope Auditoram die 8. Decembris. Et hæc de Missis nocturnis.
- Vespertinæ Missæ illæ erant, quæ in Quadragesima, & diebus jejuniarum celebrabantur in fine diei, atque in occasu Solis; quo tantum tempore primitivi Christiani jejunium solvebant, & non ante, ad prandiumque eis accedere licebat; ut legitur in cap. Solent. 50. De Consecrat. dist. 1. cujus hæc

sunt verba ex Concilio Cabilonensi desumpta: *Solent plures, qui se jejunare putant, in Quadragesima, mox ut signum audierint, ad horam Nonam comedere. Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam Vespertinum celebretur Officium. Concurrentum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, & vespertinis Officiis, & largitis elemosynis, ad cibum accedendum est.* De his Missis Vespertinis mentionem feci in Decisionibus de Venerabili Eucharistiæ Sacramento Decif. XIII. n. 2. ubi illas usitatas fuisse in primitiva Ecclesia observavi ex Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 21. num. 3. ob exemplum Synagogæ, quæ Matutinum, & Vespertinum Sacrificium offerebat; quanvis enim Moysæ Sacrificia cessassent; fideles, qui erant ex circumcissione, non statim veterum Rituum poterant oblivisci. Porro alia ratio, & quidem præcipua fuit celebrandi Missas Vespertinas; Sole occumbente, in diebus jejuniarum, quam docet Joannes Zonaras in can. 52. Concil. Trullani; nimirum ne tristitia jejuniis confunderetur cum Sacrificii lætitia: siquidem Sacrosanctum Missæ Sacrificium, & Communio in eo fidelibus elargita signum erat gaudii, & exultationis, tanquam pignus futuræ gloriæ, & fiducia Resurrectionis. At jejunium, ob poenitentiam culparum institutum, dolor cordis, & animi tristitia comitabatur, & ideo incongruum erat, Sacrificia diurna, & matutina offerre, ne Sacrificii alacritas adimeret mororem jejuni; & ne jejunii lætus turbaret Sacrificii jucunditatem; & sic Missa ad illud tempus differri solebat, quo jejunium solvi poterat, ut Sacra Mensæ participes effecti, & modesta refectioe refocillati animo, & corpore latarentur. Eandem ob causam festivitates Martyrum in Quadragesima peragi Synodus Laodicensis can. 51. prohibuit; quia veteris Ecclesiæ ritu festum agere, & non jejunare connexa invicem erant; & contra, ut servaretur rigorosum jejunium, festivitates Sanctorum in Quadragesima occurrentes transferebant; quod utque in hodiernum diem observat Ecclesia Ambrosiana. Imò Græci in quadragesima utuntur Missæ Præsanctificatorum, in qua non consecrant, sed sumunt Hostias antecedenti die Dominico consecratas, juxta can. 49. Laodicensis Synodi, ita jubentis: *Non oportet in Quadragesima panem offerre, nisi Sabbato, & Dominicis tantum;* cui concordat Concilii Trullani can. 52. dicens: *In omnibus Sanctæ Quadragesimæ jejunii diebus, præterquam Sabbato, & Dominica, & Sancto Annuntiationis die, fiat Sacrum Præsanctificatorum ministerium.* Die namque Dominico in Quadragesima, præter oblationem illius diei, consecrant Græci alios quinque panes pro totidem sequentibus feriis usque ad Sabbatum, tum singulis diebus sub vespere conveniunt in Ecclesia, & recitatis precibus, gradualibus, & lectionibus, Sacramentum antea consecratum proponunt, & sumunt, juxta morem, quem nos Latini servamus feria sexta in Parasceve, & quia panem antea consecratum, & Sanctificatum accipiunt, vocant Officium, & Missam illam Præsanctificatorum, id est ante consecratorum, & de ea agit Euchologium cum notis Goar pag. 187. & seqq. Emin. Card. Bona Rer. Liturg. lib. 1. cap. 15. num. 5. & Magrius in Hierolexic. Verb. Missa. Et Verb. Missa sicca; ubi tamen absque legitimo fundamento asserit eandem Missam Præsanctificatorum institutam à S. Gregorio Magno, & observatam etiam in Ecclesia Latina usque ad annum 700. siquidem instituta fuit multò ante, & observata solum ab Ecclesia

fia Orientali, ut demonstrat Goar in *Noris ad d. Offic. Praefanificator. pag. 205. n. 1. & pag. 210. num. 44.*

Non inelegans testimonium Missæ Vespertinae, & in occasu Solis peractæ, occasione jejuniæ, est illud, quod refertur à Benedicto Gononio in Vita SS. Theodori Siccotæ, & Antiochi insignis Eremitæ, relata inter vitas insignium Eremitarum Orientis; & conscripta à Georgio Presbytero, ejusdem S. Theodori discipulo; cum enim ipse S. Theodorus receperit hospitio in Monasterio suo prædictum S. Antiochum Virum Eremitam, Constantinopoli revertentem, ubi ad Imperatorem Mauritium legatus accesserat, ut illi Synophrim oppidum à barbaris direptum commendaret; quod notat etiam Emin. Card. Baron. *Ann. 597. n. 29.* ita subdit Auctor de iisdem Sanctis: *Cum autem Vespera advenisset, facto Divino Sacrificio, accubuerunt, ut parvo, & solito cibo vescerentur. En hos Sanctos viros jejuniū protraxisse usque ad vesperam; nec illud soluisse, nisi facto Sacrificio Vespertino.*

Duravit hujuscemodi Missarum Vespertinarum usus in diebus jejuniæ usque ad duodecimum sæculum, ut notat idem Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 21. num. 7. quo tempore, pristina severitate paulatim relaxata, successit mollior disciplina, quæ ne penitus antiquitatis vestigium destrueret, restrinxit Missam Vespertinam ad horam nonam, non quidem solarem, seu naturalem, quæ parum distat ab occasu Solis, sed Ecclesiasticam, recitatam scilicet in Choro illam Horarum Canonicarum, quæ Nona vocatur, post quam in Quadragesima, & Vigiliis cum jejuniis cantatur Missa de feria, ut dictum est in antecedenti Decif. XXXVIII, num. 12. & ita factum est, ne prorsus intereat veneranda vetustas; ut antiquitatis saltem in publica officiorum recitatione retineatur memoria, dum non nisi post Nonam, etsi ante meridiem, cantatur Missa de jejuniis, de cuius differentia cum illo primitivorum fidelium satius est tacere, quam loqui; videtur enim solum nomen retinere jejuniæ.

Hæ Missæ Vespertinae, quæ olim erant in usu, nunc sunt omnino proscriptæ per Bullam S. Pii Quinti, Incipien. *Sanctissimus* (in Bullario la 4.) per quam anno 1566. in hærendo Decreto S. Concilii Tridentini sess. 22. de Observan. & evitan. in Celebrat. Missæ, in quo inter cætera prohibet, *Ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent;* præcipit quibuscunque tam Sæcularibus, quam Regularibus sub pœna perpetuæ suspensionis à Divinis, *Ne deinceps Missas vespertinas tempore, quarumcumque licentiarum, & facultatum, aut alio quovis prætextu celebrare, vel celebrari facere præsumant.* Ratione hujuscemodi proscriptiois Vespertinarum Missarum reddit Novarius in *Summa Bullar. part. 1. Commentar. 79. num. 3.* quia cum hisce temporibus homines nesciant à cibo vacare usque ad Vesperam; si tunc licitum esset sacrificare, neque Sacerdotes decenter celebrarent, neque adstantes devotè audirent. Hinc rectè deducit Emin. Cardin. Brancatius d. *Opuscul. de Privileg. Capell. Cardin. pag. 15.* quòd omnia Privilegia; ante Concilium Tridentinum quibusvis personis concessa, celebrandi Missas Vespertinas tempore, sunt prorsus revocata; attenta præcipuè alia Bulla Gregorii Papæ XIII. Incipien. *In tanta* (& est in ordine Bullarii la 9.) *Anni 1573.* per quam abrogavit omnia privilegia Regularium Decretis Concilii Tridentini adversantia, eaque reduxit ad tenorem ejusdem Tridentini Concilii, prout infra latius ostendemus num. 39.

Doct. Clericali Tom. I. Liber. III.

Diurnæ itaque Missæ illæ sunt, quæ hisce nostris temporibus, non amplius noctu, neque vespertino tempore, sed in die celebrantur juxta Rubricam Missalis, *De hora celebrandi Missam tit. 15. num. 1.* ubi ita disponit: *Missæ privata saltem post Matutinum, & Laudes quacunque hora, ab Aurora usque ad meridiem, dici potest.* Et in alia Rubrica *De defectibus in celebratione Missarum occurrentibus tit. 10.* ita ait: *Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit: ut (paucis omissis) si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab Aurora usque ad meridiem.* Idcirco Regula datur ab omnibus Doctoribus, quòd Missæ debent esse diurnæ, idest celebratæ de die, non autem Vespere, vel nocte; ea ratione, quia Christus, qui in Sacrificio offertur, est candor lucis æternæ, & Sacrificium Missæ est Sacrificium proprium Legis gratiæ, in qua fides, & alia Dei dona supernaturalia clariùs fulgent. Layman. lib. 5. tract. 5. c. 4. num. 1. & ulterius, ipse Christus præsens est in hoc Sacramento, quid dicit Jo. 9. Vers. 4. *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari: quamdiu in mundum, lux sum mundi.* Itaque non in nocte, sed in die est sacrificandum.

Pro intelligentia dicendorum, sciendum est, quòd dies nihil aliud est, nisi præsentia Solis super terram, nox autem est Solis privatio. cap. *Si perfo- diens, De Homicid. l. Hæc verba 124. ff. de Verb. signifi. Antonell. de Tempor. legali lib. 1. cap. 3. num. 20.* Seu potius Nox nihil est aliud, quam Terræ umbra, & illam gentiles tanquam Deam venerabantur; eique gallum nocturno tempore sacrificabant, ut cecinit Ovidius in *Festis*.

Nocte Dei noctis cristatus caditur ales,

Quòd tepidum vigili provocat ore diem.

Fingebantque habere currum, & equos; teste Tibullo, qui lib. 2. eleg. 1. ait:

Ludite: jam Nox jungit equos currumque sequuntur

Mætris lascivo Sidera fulva choro.

Ejus autem aurigam fuisse loporem declamabant, juxta illud Stat. 2. Theb.

Sopor obviis illi,

Noctis agebat equos, trepidusque assurgit honori

Numinis.

Et in sex partes iisdem Poetæ noctem dividebant, quarum primam dicebant, *Primam facem*, quia tunc in domo accendebantur lumina; secundam nuncupabant *noctem concubiam*, nam in ea concubium, seu dormitum homines procedebant; tertiam *intempestam noctem*, dum omnes requiescerent; tunc enim quidquid agebatur, reputabatur intempestivum. Quartam agebant *mediam noctem*; de qua Ovidius 4. *Fast.*

Noctis erat medium; placidique silentia Somni.

Quintam *Galliniam*, in qua galli incipiebant cantare. Sextam *Auroram*, diluculum, & *Conticinium*, ob dulcedinem somni, quam experiuntur mortales in illa. Porro Hebræi, ac Romani dividebant noctem in quatuor partes, quas Vigiliis vocitabant & unaquæque earum continebat tres horas, in quibus vigiles milites in statione mutabantur; & de his vigiliis frequens est mentio in Evangelio; unde S. Matthæus cap. 14. Vers. 25. ait, quòd Discipulis remigantibus nocte in mare Galileæ, ob contrarietatem venti, Christus quarta vigilia noctis venit ad eos, ambulans super mare. Quem locum ita commentatur

A a 2

idem

idem Battadas: Nox in quatuor partes militari usu distributa est. Hæ partes Vigilia quatuor appellantur: quod quatuor vigiles mutantur, alique alius succedebant. Tres vero horas Vigilia quæque continebat.

20 Dies autem tripliciter sumitur, quatenus alius dicitur dies Naturalis, alius Ecclesiasticus, & alius, Artificialis, seu Civilis. Antonellus d. lib. 1. cap. 3. num. 27. Naturalis dies est, qui complectitur vigintiquatuor horas. Horas autem fabulantur poetæ esse filias Themidis, & Jovis, Themidem autem genitam fuisse à Cælo, & Terra, ipsasque horas Solis assecles, & Cælum circumvolvere effingunt. Varia autem est computatio horarum, ad constituendum integrum diem naturalem secundum varietatem Nationum, Romani numerant initium diei à media nocte ante, & terminare illum faciunt in media nocte sequenti. l. More Romano §. ff. de Feriis; & hoc modo Ecclesia computat diem quod ad vigiliis de Præcepto, quod ad festivitates, ne fiant opera servilia; quod ad celebranda Matrimonia, & Reservationes beneficiorum. Gonzalez ad Reg. 8. Cane. gloss. 11. num. 9. & 10. Pax Jordanus lib. 10. tit. 12. n. 43. & sequent. Antonellus d. lib. 1. cap. 3. num. 28. & 38. talisque dies ita computatus nominatur Nyctimeron ab antiquis, hoc est Noctidialis, ut scribit Zacchias in Q. Q. Medicolegal. part. 1. lib.

22 1. tit. 1. g. 3. num. 6. & seqq. ubi addit, quod si puer nascatur ante mediam noctem, ejus natalis numerandus est à die præcedenti, fin autem post, à die subsequenti, quod est notatu dignum; deservire enim valde potest pro susceptione Ordinum; vel pro Professione Regulari emittenda. Alii computant diem naturalem ab occasu Solis, postquam nostra horologia sonarint horas vigintiquatuor, & incipiunt sonare primam horam noctis; & hoc pacto Athenienses numerabant diem. Glossa in d. l. More Romano §. de Feriis, & ita computatur dies naturalis ab Hebræis, qui incipiunt sua Sabbata statim post occasum Solis diei antecedentis. Titi in Chronico Sacro cap. 1. Babylones computabant diem ab ortu Solis usque ad alium ortum sequentis diei; idemque faciunt Persæ, & Norimbergenses, ut subdit Antonell. d. cap. 3. num. 30 & in hoc sensu videtur sumi dies ab Ecclesia in Hymno Dominicali, *Lucis Creator optime, dum canit in illo:*

*Qui manè junctum Vesperis
Diem vocari præcipis.*

Alii tandem computant diem naturalem à meridie in meridiem; & ita faciunt Galli, Hispani, & major pars Germanorum, qui omnes terminare faciunt diem naturalem, quando Sol pervenit ad lineam meridianam, quæ versatur super nostrum Zenith, & tunc numerant horas vigintiquatuor; quando autem Sol discedit ab eadem linea meridiana, occasum versus, numerant primam horam; & sic succedunt; unde fit, quod semper in eadem hora habent meridiem, & medium noctis; prout computant, & numerant Astronomi, ad tradita per Aul. Gellium de Noctib. Attic. lib. 3. cap. 2. Bedam lib. de ratione temp. cap. 2. & de natura rer. cap. 5. & alios apud Tiraquell. de Retract. lignag. §. 1. gloss. 11. Emin. Card. Bonam de Divina Psalmodia cap. 3. §. 1. num. 3. & novissimè Ludovicum Passerionum in

23 Opus. de Sphæra artific. & natur. lib. 1. cap. 10. ubi ita scribit ad finem capituli: *Appresso delli Astronomi serve il Meridiano per terminare i giorni naturali. Si noti dunque, che li giorni naturali sono appresso tutte le Nationi di 24 hore; ma non tutti le cominciano ad un tempo medesimo, poichèli Astro-*

nomi cominciano dall'un Meriggio all'altro, perchè questo è un punto invariabile, rispetto al Sole, & à tutte l'altre Stelle. Li Ecclesiastici seguiti da Giuridici cominciano li giorni dall'una mezza notte all'altra; così le Feste, & le Vigilie hanno principio alla mezza notte antecedente, & finiscono alla mezza notte seguente. Chi computa li giorni, vassimili alla mezza notte parimente. Li Francesi, li Spagnuoli, & tutti li Oltramontani prendendo dall'uno, & dall'altro non contano mai più di dodici, cominciando à mezzo giorno, & à mezza notte. L'Italiani cominciano à contarle dall'un, Occidente all'altro; & li Babilonici dall'un Oriente all'altro; trovando ogn' uno diverse commodità nelli suoi usi. Et hæc de die Naturali.

24 Dies Ecclesiasticus est tempus ab Ecclesia certis actibus præfinitum; & hic dies incipit à Vespera antecedenti, & terminat ad Vesperam subsequenter. cap. 1. De Consecr. dist. 3. Scaccia de Judiciis lib. 2. cap. 3. num. 307. Antonell. d. lib. 1. cap. 3. num. 37. Et ita numeratur dies Ecclesiasticus, tum in incipiendis Sanctorum Officiis, quæ in primis Vesperis vigiliæ, seu diei antecedentis sumunt initium, & terminant in Vesperis diei festi, ut servatur in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis; tum in consequendis Indulgentiis. Clem. 1. in fin. De Reliq. & Pen. Sanct. Glossa in cap. ult. §. in festivitatis. Verb. Assumptionis. De sent. Excom. in 6. Porro circa allocationem Indulgentiarum attendendus est tenor Brevis Pontificis, qui aliquando est diversus, ut bene considerat Gobat in Quinario tract. 4. De Indulgent. part. 2. cap. 36. à num. 659. & seqq. Si quidem vel in Brevis dicitur: *Qui talem Ecclesiam viderit in tali festo à primis Vesperis usque ad occasum Solis ejusdem festi.* Et in hoc casu incipit Indulgentia, quando in die vigiliæ festi Ecclesiastici sonant primas Vesperas; una, vel duabus horis post meridiem extra Quadragesimam; & in Quadragesima ante meridiem, dum cantantur Vesperæ in Choro; & durat toto die festi usque ad occasum Solis, idest quando Sol jam planè sub Horizonte est abditus. Gobat d. cap. 36. n. 653. & n. 655. & 656. Aliquando in Brevis Apostolico dicitur Indulgentiam esse consequendam à primis Vesperis festi usque ad secundas Vesperas ejusdem festi. Et in hoc casu cessat Indulgentiæ consequendæ tempus statim secundis Vesperis recitatis. Benzoni lib. 5. de Jubilæo cap. 15. dub. 7. Navarrus eod. tract. notabil. 31. n. 26. & Reginaldus lib. 7. n. 154. Et aliquando ponitur in Bulla Indulgentiæ, eam concedi visitantibus Ecclesiam ipso die festivitatis; & in hoc casu, quamvis Gobat d. cap. 36. num. 654. putet, eam incipere à primis Vesperis, contrarium tamen est tenendum; & omnino dicendum, Indulgentiæ tempus incipere à medietate noctis ante festivitatem; quo tempore incipit festivitas, & obligatio abstinendi ab operibus servilibus, ut dictum est supra num. 21. & durare usque ad medietatem noctis subsequentis, ut firmat Quintanadvenas in Appendice ad sua Singularia tract. 1. dub. 3. cui etiam se remittit Gobat eod. cap. 36. num. 657. Et hæc de die Ecclesiastico.

26 Dies artificialis, qui etiam Usualis & Civilis dicitur, est ille, qui incipit ab ortu Solis, & durat usque ad ejus occasum, ut loquitur S. Isidorus lib. 5. Orig. cap. 30. seu ut Plinius ait lib. 2. cap. 77. *Aluce ad tenebras*, quod etiam dictum est à Moyse in Genes. 1. *Divisit Deus lucem à tenebris, appellavitque lucem Diem, & tenebras Noctem.* Hic dies in æquinoctiis habet duodecim horas, de quibus ait Christus Joan. 11. vers. 6. *Nonne duodecim sunt hora diei ubi* Mal-

Maldonatus explicat, dicens, *De die loquitur, quem usulem vocant.* Aliis autem temporibus dies vel est longior, ut in æstate; vel brevior, ut in hyemes & dividi solet in sex partes; quarum prima est *Aurora*, sic dicta quasi *Ayium hora*, dum crepuscula videntur, & aves linguas in melos solvunt; secunda appellatur *Manè*, cum jam Sol surgit super Orizontem; tertia pars vocatur *Antemeridianum*; quarta *Meridies*, quinta *Pomeridianum*, sexta, & ultima *Vesper*. Ita Serra *De Synonym. Verb. Dies*. Duplex autem est dies Artificialis, Usualis, & Civilis apud Juristas, nempe *Uniformis* incipiens semper ab Aurora, & durans usque ad crepusculum noctis; & *Difformis*, seu *Emergens*, qui potest incipere in quacunque hora diei, & terminare in eadem hora diei sequentis. Scaccia de *judic. d. lib. 2. cap. 3. n. 3. 13. & seqq.* Tiraquell. d. 5. 1. *Gloss. 1. n. 6.* ubi dicit, quod si quis hac hora, quæcunque ea sit, promittat aliquid facere intra unum diem, is quidem dies desinit die sequenti, eadem illa hora, Antonellus d. lib. 1. de *Temp. legal. cap. 3. num. 33. & 34.* ubi subdit, quod in favorabilibus appellatione diei intelligitur de naturali; at in odiosis, ac penalibus intelligitur de artificiali, usuali, ac civili; idcirco si lex mandet gravius puniri delinquentem in die festo, non comprehenditur in lege, si delinquat nocte antecedenti, vel subsequenti diem festum. Scaccia d. lib. 2. cap. 3. num. 357. quia factum de nocte, propterea non dicitur factum de die. Gratian. *Discept. for. cap. 972. num. 10. & seqq.* Quod si delictum commissum sit in Aurora, relinquatur arbitrio Judicis terminare, an die, vel nocte dicatur deliquisse secundum majorem, vel minorem Auroræ claritatem. Vivius opin. 950. num. 17. Scaccia d. *jud. lib. 2. cap. 3. num. 349.*

Pro complemento autem denominationum dierum, scire oportet, alios quoque dies vocari *Bissexiles*, *Intercalares*, seu *Institoris*, qui singulis quatuor annis inseruntur in Mense Februarii, in quo bis legitur *Sexto Calendas Martii*, & duo dies computantur pro uno; ideoque nihil refert, si quis nascatur in primo, vel secundo die bissexili, & intercalari, cum illud biddum habeatur pro uno tantum die. Bartolus in l. 3. §. *sed Utrum. ff. de Minor. & Antonellus d. cap. 3. num. 13.* Item alios dies nuncupari *Caniculares*, & sunt illi Solstitii æstivi, quando Sol ingressus est signum Leonis, cui conjungitur canis major, Stella scilicet qualitatibus sicca, & arida, à qua nomen sumunt; & de qua cecinit Tibull. lib. 2. *Eleg. 1. Rura ferunt messes, calidi cum Sideris astu, Deponit flava annua terra comas.* Et Propert. lib. 2. el. 29.

Incipit & sicco fervere terra cane.

His diebus canicularibus moventur Venti Australes. Arist. *Problem. 64. num. 12.* & Medici abstinere à venæ sectione. Alios autem dies iidem Medici vocant *Criticos*, seu *Decretorios*, quia in infirmitatibus indicant bonum, vel malum exitum; & hi præcipui sunt dies *quartus, septimus, undecimus, decimusquartus, decimus septimus, & vigesimus*, ut legitur apud Tholosan. in *Syntaxi Artis Mirabil. lib. 28. cap. 31.* ubi reddit rationem, quare dies prædicti sint critici, scilicet quia spatio septuaginta duarum horarum, hoc est trium dierum, unum signum Zodiaci peragit Luna, à qua humores nostrorum corporum vehementer moventur; & detriduo in triduum, prout de signo in signum Luna scandit, habentur indicia exitus morborum.

Redeunt autem ad Decisionem nostram, à qua

aliquantulum digressi sumus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium in die, non in nocte est litandum; Missæque privatarum, juxta Rubricam Missalis, ab Aurora usque ad meridiem sunt celebrandæ, Auroram filiam Titani, & Terræ dixerunt Poetæ, eamque per cælum vehi curru, quem trahit Pegasus alatus equus, ipsa manu tenente Lampadem, unde à Græcis *Lampadophoros* est appellata. Sed relictis fabulis, Aurora propriè est matutinus splendor, quem ante Solis advenientis jubar elevari cernimus, & quo illustratur aer in Oriente, indicans vicinum Solem, & de ea cantat Tibullus lib. 1. *Eleg. 3.*

Nobis Aurora nitentem

Luciferum roseis candida portet equis.

Ab initio autem Auroræ usque ad ortum Solis in mensibus Novembris, Decembris, & Januarii currit spatium unius horæ cum dimidia. In mensibus Februarii, Martii, Septembris, & Octobris, ab eodem principio Auroræ usque ad elevationem Solis super Orizontem; fuit una hora cum tribus horæ quartis circiter. In mensibus Aprilis, & Augusti fluunt horæ duæ. In mensibus autem Maji, Junii, & Julii ab ortu Auroræ usque ad ortum Solis interponitur spatium duarum horarum cum dimidia. Ratio, cur in mensibus æstivis longior sit Aurora, & tardior Solis ortus, in mensibus autem hyemalibus ab ortu Auroræ Sol citius oriatur, non est incognita callentibus Sphæram hæc enim quod ad nos cum sit obliqua; Zodiaci signa, quæ Sol scandit in hyeme obliqua partiter sunt, & dum appropiant Orizonti citius ascendunt manè, & serò descendunt; alia verò signa, in quibus Sol reperitur in æstate, sunt signa recta; quæ majus tempus requirunt in ascensu, & descensu circa Orizontem. Igitur Aurora in hyeme est brevior, quia citius ascendunt Orizontem signa obliqua Zodiaci, in quibus tunc Sol immoratur; in æstate autem Aurora est longior, quia signa recta Zodiaci, in quibus tunc Sol residet, requirunt longius tempus ad ascendendum horizontem; idcirco in hyeme, ut dictum est, Aurora durat unam horam, & dimidiam; in æstate autem horas duas cum dimidia; & ob eandem rationem in æstate de sero, cum Sol occidit, crepuscula longiora sunt, & magis durant, quam in hyeme; & experientia docet.

His pro Auroræ explicatione dictis, deveniamus ad dubia, quæ à Moralisticis excitantur, pro celebratione Missarum privatarum de manè circa Auroram; & deinde circa Meridiem.

Primum dubium est. *An in nocte Nativitatis Domini, post celebratam primam Missam, licitum sit celebrare alias duas, & in eis præbere Sacram Communionem fidelibus illam deponentibus?* Et negativè ego respondi in tractatu de Eucharistia *Decis. XIII. num. 15.* quamvis quadraginta Doctores, & ultra contrarium doceant; extat enim declaratio Sacre Rituum Congregationis diei 20. Aprilis, & 7. Decembris 1641. quæ respondit, prædictas duas Missas ante Auroram non esse celebrandas, neque Communionem fidelibus de nocte exhibendam; prout ex Decretis ejusdem S. Congregationis, transcriptis in d. *Decis. XIII. num. 20.* delumptis ex Lantusea in *Theatro Regular. Verb. Missa*; & ex Pignatello tom. 7. *consult. 25.* ubi studiosus Lector ea legere poterit.

Secundum dubium est, *An licitum sit celebrare ante Auroram addandum Platicum infirmo, alioquin fortasse absque viatico morituro?* Et communiter DD. respondent affirmativè, quia præsumitur, quod lex Ecclesiastica, quæ prohibet celebrare

Missam ante Auroram, non comprehendat hunc casum, in quo agitur de gravi detrimento fidelium. Eminent. Card. de Lugo de Eucharist. disput. 20. num. 26. Quartus in Rubric. Missal. part. 1. tit. 1. §. dab. 4. Collegium Salmanticen. De Sacramentis in genere tract. 5. cap. 4. num. 27. ubi alios DD. allegat. Immo Gobat in Theol. Experim. tract. 3. num. 200 quia Sacrum Viaticum à Concilio Niceno vocatur necessarium. cap. De his. 26. q. 6. addit quod mallet sacrificare statim post mediam noctem, quam permittere obitum infirmi absque sacro Viatico; & hoc affirmant alii plures apud Dianam Coordinatum tom. 2. tract. 1. resol. 103. §. 3. desumptam ex part. 10. tract. 12. & Misc. 2. resol. 26.

Tertium dubium est; An ratione itineris possit quilibet Sacerdos celebrare ante Auroram? Affirmat 35 Henriquez lib. 9. cap. 24. num. 5. Negat Layman. lib. 5. tract. 5. cap. 4. num. 3. ea ratione quia privata devotio, seu commoditas non debet infringere Legem Ecclesiæ; quod si causa publica intercederet, pura ne multitudo populi iter acturi perderet Missam, posset licite ante Auroram fieri Sacrum. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 2. Quartus d. part. 1. tit. 1. §. dub. 4. Vers. Secundus casus. Et ex hoc deducitur, non esse reprehensibiles Parochos Rurales, qui hyemali tempore, ob devotionem suorum populorum aliquam Novenam celebrantium, litant ante Auroram, ut ipsi populi, audito sacro, ad suos rurales labores, per aliquod temporis spatium ante Auroram se convertant. Quartus d. dub. 4. Vers. Tertius casus. Tamburinus de Sacrificio Missæ lib. 1. cap. 6. §. 4. num. 4. ubi cumulat DD. asserentes, talem praxim vigere Belgii, Galliar, & Germaniar; ubi tribus vel quatuor horis ante Solis ortum Missa celebratur, ut operarii eam, audiant antequam eant ad opera; Sol enim ibi sero nimis oritur.

Quartum dubium est, An Episcopus iter agens possit ante Auroram celebrare vel concedere, ut coram se celebraretur? Respondent affirmativè Doctores, inter quos Emin. Card. de Lugo d. disp. 20. n. 17. per Glossam in cap. fin. Verb. Indulgemus. De Privilegiis in 6. & Tamburinus d. §. 4. num. 6. Qui eandem facultatem dispensativam erga suos subditos extendit ad Prælatos Regulares, honesta interveniente causa.

Quintum dubium. An Aurora attendenda sit physice, seu mathematicè ad licitam celebrationem; 37 ita ut Missa non sit incipienda, nisi cum coeperint crepuscula ejus videri? Respondetur ex mente omnium Theologorum nostris temporis, sumendum esse Auroræ tempus moraliter; adeo ut Missam incipere liceat aliquantulum ante ortum Auroræ, dummodo Sacrificium finem sequatur nascente Aurora. Tamburinus d. lib. 1. cap. 6. §. 4. num. 2. Eminent. Cardin. de Lugo De Euchar. d. disp. 20. num. 32. & 33. Bonacina de Eucharistia disp. 4. quest. ult. punct. 9. num. 4. Collegium Salmanticen. tom. 1. De Sacramentis in genere d. tract. 5. cap. 4. num. 33. ubi plures cumulat; & novissimè Emin. Cardinalis Brancatius in Dissertatione de Privilegiis. Capell. Cardin. pag. 10. Vers. Afferendum igitur. Quæ Dissertatio impressa est etiam in Diana Coordinato tom. 9. tract. 7. res. 49. & in veteri par. 6. tract. 8. resol. 40.

Sextum dubium. An subsistant Privilegia pluribus Religionibus per Pontifices Romanos antiquitus concessa celebrandi Missam vel statim post mediam noctem, vel per aliquas horas ante Auroram? Pro intelligentia sciendum, quod Martinus V. Anno 1424. concessit Fratribus S. Hieronymi Hispaniæ, ut pos-

sint dici Missæ quotidie in eorum Monasterio saltem per unam horam ante Albam, seu Auroram. Eugenius IV. anno 1436. indulgit Monachis S. Justiniæ de Padua, ut in itinere, vel alia honesta de causa celebrare possint ante diem, & usque ad nonam inclusivè. Sixtus IV. facultatem dedit Minoritis celebrandi, causa necessitatis ante, & post horam statutam ab Ecclesia. Innocentius VIII. anno 1486, concessit Eremitis S. Augustini, ut expleto matutinali officio etiam ante lucis Auroram litare valeant. Alexander VI. anno 1499. idem elargitus est Benedictinis Vallesolei. Julius II. anno 1507. hoc idem impertivit Olivetanis; necnon anno 1512. Canonis Regularibus S. Augustini Congregationis S. Salvatoris. Leo X. anno 1513. eandem licentiam dedit Monachis Camaldulensibus celebrandi ante diem, & usque ad horam Nonam. Minoritis autem illico post Matutinum, vel etiam ante, & post Meridiem; quæ omnia tum Privilegia, tum vivæ vocis oracula refert. P. Augustinus à Virgine Maria Carmelita Strictioris observantiæ in Compendio novissimo Privilegiorum omnium Religiosorum, Verborum Missæ a num. 2. & plurib. seqq. Hæc autem omnia Privilegia subsistere, & eorum vigore posse Regulares omnes vel jure proprio, vel ob communicationem cum aliis celebrare ante Auroram, & post meridiem ad eorum libitum tenet Diana Coordinatus d. tom. 2. tract. 1. resol. 102. num. 3. desumpta ex Veter. part. 10. tract. 12. & Misc. 2. resol. 15. in qua alii ita sentientes allegantur.

Porro supradicta omnia Privilegia non subsistere est omnino asseverandum cum Doctoribus infra allegandis ex rationibus infra scriptis. Primò, quia 39 Concil. Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis, & evitandis in Celebrat. Missæ præcipit, ut Sacerdotes aliis, quam horis debitis celebrent; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscumque. Et hoc præceptum afficere etiam Regulares docet Barbosa in Collect. DD. ibid. num. 32. Hieronymus Garzias in Summa Morali tract. 3. diff. 4. dub. 1. punct. 2. num. 14. qui plures allegat; Ascanius Tamburinus de Jure Abbat. tom. 2. disp. 5. quest. 7. num. 5. & Perlicus De offic. Sacerdot. lib. 1. cap. 5. dub. 18. num. 149. & per hoc Decretum Concilii esse revocata quæcunque Privilegia Regularibus jam concessa circa celebrationem Missæ, latè probat Pignarellus tom. 6. consult. 12. per totam. Secundo, quia S. Pius V. per Bullam IV. Incipient. Sanctissimus, Anno 1566. abrogavit Missas Vespertinas, & eò magis nocturnas. Et Gregorius XIII. Anno 1573. per Bullam IX. Incipien. Instantia, revocavit omnia Privilegia Regularibus concessa in his, quæ sunt contraria Decretis Concilii Tridentini, ut diximus supra n. 16. quod fatetur etiam Pellizzarius in Man. Regul. tom. 2. tract. 8. cap. 1. num. 81. Tertiò, quia Sacra Rituum Congregatio declaravit, Ante diem, & horis indebitis celebrare non licere, etiam vigore Privilegiorum ante Concilium Tridentinum concessorum, de qua testantur Lezana in Summa tom. 1. cap. 21. num. 2. Et Barbosa Decis. Apostolic. collect. 476. num. 5. Et quartò quia sic sentiendum, & tenendum esse, scribit Emin. Card. Brancatius in d. Opusc. de Privilegiis. Capell. Cardin. pag. 15. & seqq. Vers. Sed magna quidem mea admiratione. Ubi fundamentis contrariis doctissimè respondet.

Verùm quia Gregorius XIII. post Concilium Tridentinum, concessit Congregat. S. Justiniæ de Padua,

ut

ut ejus Monachi, dum itinere fuerint constituti, possint Missam celebrare ante Auroram, & post meridiem noctem, ut legitur apud Africanum Tamburin. d. tom. 2. disp. 5. quest. 7. n. 5. Et eidem elargitus est ipse Gregorius XIII. anno 1578. Presbyteris Societatis Jesu, de licentia tamen sui Præpositi Generalis, teste eodem P. Augustino à Virgine Maria d. Verb. Missa num. 25. Quia omnes Ordines Regulares communicant inter se quæcunque Privilegia sibi specialiter concessa, ut latissime probat prædictus P. Augustinus à Virgine Maria Verb. Communicatio Privilegiorum Mendicantium simul, & non Mendicantium; ideo concludendum venit, posse omnes Regulares uti privilegiis Gregorianæ antedictæ, & aliis, si quæ sunt, à Sede Apostolica elargita post Tridentinum Concilium; quorum vigore saltem integra hora ante auroram & alia integra hora post meridiem poterunt absque scrupulo celebrare; ut advertit d. Africanus Tamburin. d. disp. quest. 7. num. 6. & Emin. Brancatius d. Opusc. de Capell. Card. Privileg. pag. 19. ubi observat, Privilegia Apostolica, post Concilium Tridentinum, ejusdem decretis derogare, etsi Papa de Concilio mentionem non faciat, juxta doctrinam Barbozæ in Collect. DD. ad ipsum Concil. sect. 1. numero secundo in Decreto de inchoando Concilio.

Septimum dubium est. An Eminentissimi S. R. E. Cardinales gaudeant eodem Privilegio celebrandi vel celebrare facienti ante Auroram, ac ipsum se extendat etiam ad eorum Capellanos, & familiares? Et respondendum est affirmative, tum circa Eminentias suas, tum circa eorum familiares, & Capellanos, quia sicut participant de Privilegio quod ad locum, ut ubique cum Altare portatili possint Sacrum facere, vel audire, ut probavimus in tractatu de Eucharistia Decis. VIII. num. 16. ita fruuntur eodem quod ad tempus, itaut saltem per duas horas ante Auroram, & duas post meridiem, honesta causa interveniente, tam ipsi Eminentissimi ratione sublimis Dignitatis, quam eorum familiares litare valeant, ad tracta per Fillucium tom. 2. tract. 5. cap. 4. numer. 113. Alzedum de Præstantia Episc. part. 1. cap. 13. num. 12. & per Emin. Brancatium d. Opusc. de Privileg. Capell. Cardin. part. 19. & 20. quod legitur impressum etiam in Diana Coordinato tom. 9. tr. 8. resol. 40. ut dictum est supra n. 37.

Hinc anno 1670. Calendæ Januarii, ego discessurus Utriculo, ubi pernoctaveram, Romam versus, cum Familia venerande memoriæ Eminentissimi Domini mei Cardinalis Gregorii Berbadici Episcopi Patavini, (qui properaverat ad Conclave, vacante Apostolica Sede per obitum Sanctissimi Clementis Noni,) volebant Sacrum facere per horam circiter ante Auroram; sed cum distaret Ecclesia ab hospitio, & via ob glaciem esset difficilis, me Veterinarii rogarunt, ut statim iter cum aliis arceperem, liturus in Civitate Castellana, donec equi emeriti mutarentur Annui; sed cum ibi Ecclesia esset procul à via, iidem vectores petierunt, ut progredieremur iter usque ad Burghertum, ubi non longe à caupona erat Oratorium publicum, in quo commodè celebraretur Missa. Ivimus: at reperimus Ecclesiam sine hostiis, adeo ut necesse fuerit, accelerare iter, & pervenire Atinianum, duas circiter horas post meridiem. Ufus privilegio, Familiariibus Cardinalium competente, petiit à Parocho facultatem celebrandi, ne tota familia Cardinalitia eo die sacro sine Missæ auditione maneret. Agrestis, &

rusticus homo ille me repulit, dicens, se velle Vesperas cantare: sed superveniens ejus Capellanus qui asseruit, se aliàs à me Patavii examinatum, & ad Confessiones audiendas comiter admissum, summa humanitate statim, & vestes sacras, & alia necessaria mihi exhibuit ad celebrandum, quod lætus foci, nimis enim cruciabar, prima die anni festiva Sacrosanctæ Missæ Sacrificio carere. Itaque Capellano prædicto gratias egi, admiratus ejus memoriam erga me, atque gratitudinem; & suscepto itinere cum eadem familia Cardinalitia ad Castrum novum in occasu Solis pervenimus, & sequenti die Romam ingressi, post quadrimestre audivimus creatum Pontificem Cardinalem Alterium, qui Clementis Decimi nomen assumpsit.

Octavum dubium requirit, Quæ regula sit servanda pro tempore celebranda Missæ in partibus Septentrionalibus, subiectis altitudini Poli ultra gradus 63. qualia sunt multa loca Islandiæ, & Nova Zembla; in quibus in æstate dies longus est per sex menses; & in hyeme nox per alios menses; ut observat Ricciolus in sua Geographia lib. 7. cap. 9. §. 5. & seqq. Pro intelligentia referenda sunt verba doctissimi Ludovici Passeronii in suo Opusc. de Sphæra lib. 1. cap. 15. ubi agens de Zonis frigidis, ita scribit. La Zona fredda Settentrionale, che è da noi la maggior parte conosciuta, trovasi abitat a fino a gradi 82. in certe isole lontane dal Polo otto gradi solamente. Et paulò infra: Sotto li circoli Polari, che è dove cominciano le Zone fredde, li lunghi giorni dell' estate sono di 24. bore; il Sole à pena arriva sotto l'Orizzonte: che di nuovo torna alzar si. L'Inverno al contrario à pena arriva à farsi vedere, che subito scende; senza sortire intieramente; entrando poi avanti verso i Poli, si trovano li giorni lunghi di settimane, e poi di mesi, fino à sei, di modo che, vi è chi non contache un giorno, & una notte all' anno. Cum igitur dies sit adeo prolixus, ut duret per sex menses in æstate; forsitan semel tantum in semestre, Catholici ibi degentes litabant? Et cum nox assequatur eandem prolixitatem in hyeme, abstinebunt à celebratione Missæ per integros sex Menses? Itaque ad hoc dubium, quomodo respondendum?

Duplex est responsio, quia duplex datur Regula pro tempore Sacrificii peragendi in regionibus illis borealibus. Una est, quam firmant Doctores Romanæ in Congregatione particulari, teste Gavanto in Rubric. Missal. part. 2. tit. 15. n. 1. & Magr. in Hierolexic. Verbo Missa; quod scilicet, ubi non habetur Aurora visiva, & quæ conspici oculis possit, attendatur Aurora moralis illud nempe tempus, quo illi habitantes surgunt ad labores. Ecce Verba Gavanti: Ubi non est Aurora physica, attendatur ea moraliter, & politice; quando scilicet ibi terminari solet hominum quietes, & inchoari labor; juxta probatam regionum consuetudinem. Qua de re opportunam movente questionem Theodosio Rubeo, in mathematicis peritissimo, jussu S. D. N. Urbani VIII. in pleniori Congregatione coram Emin. Card. Oregio, ea bene discussa, ivimus omnes in hanc eandem sententiam 18. Septembris 1634.

Altera Regula, & responsio est, quæ desumitur ex Voto eruditissimi Viri P. Honorati Fabri Societatis Jesu super hoc dubio, dato, quod in ejus obsequium transcribere voluit antedictus Emin. Card. Brancatius in d. sua Dissert. de Privileg. Capell. Cardin. pag. 22. & seqq. quod scilicet, opera magneticæ acus reperiendus est meridies, atque medietas noctis; quæ quidem

quidem medietas tum diei, tum noctis cognoscitur etiam ex umbra; quando Sol attingit lineam meridianam, vel in Zenith habitantium in illis regionibus, vel in opposito eidem in hyeme subter terram. Idcirco à puncto meridiano desumenda est Regula, ut antequam Sol ad ipsum perveniat, licitum sit Missam celebrare; secus autem cum illud transiverit; prout etiam cum oppositam lineam meridianam intraverit, quæ indicat medietatem noctis, eam transacta, tempus certum determinari poterit pro licita celebratione, ut latius demonstrat idem P. Fabri in conclusionibus septem in eodem suo Voto firmitatis; quibus ego addo sequentia verba Passeroni d. lib. 1. cap. 15. eundem sensum breviter firman-
tia. In questo giorno così lungo l'ombra Meridiana, che ogni ventiquattro hore torna nel suo luogo, serve loro per determinare il tempo, distinguendolo in tal modo, che ponno regolarsi con la Chiesa, per sapere quando arrivano le feste, e così ancora le Vigilie, ascio non sia chi li creda essenti dal digiuno.

Nonum dubium est: An in celebrantibus Missam

- 47 ante Auroram dari possit parvitas materiæ respectu temporis, quæ excuset celebrantem à peccato mortali? Et videbatur dicendum, non dari parvitatem temporis excusantem à mortali, ad exemplum eorum, qui comedunt carnes parvum ante dimidium noctem, quæ succedit Vigilæ de præcepto; vel eorum, qui parvum post mediam noctem recitant Officium diei antecedentis. Nihilominus communis Doctorum opinio est, dari parvitatem materiæ ratione temporis, excusantem illum, qui celebrat, ut compleat Missam ante Auroram à peccato mortali, adeo ut si quis conficeret Sacrum per semiquadrantem horæ ante Auroram, nihil peccaret; ea ratione, quia in hac materia tempus Auroræ non sumitur physicè, & mathematicè (quemadmodum accipitur medietas noctis respectu usus carniæ, vel recitationis officii) sed moraliter, & ad esse moraliter ejusdem Auroræ; ideoque qui parumper ante Auroram finiret Sacrificium, diceretur moraliter sacrificasse in Aurora; qui autem ante Auroram notabiliter, puta per dimidium horæ (causa legitima cessante) literaliter, in hoc casu reus esset mortalis peccati, ut tradit Emin. Card. de Lugo *De Eucharistia disp. 20. n. 36.* Et Quartus in *Rubr. Missal. d. part. 1. tit. 15. num. 5. dub. 2. Secunda difficultas.*

- Meridies tandem est alius terminus, ultra quem non licet Sacrum facere. Verùm est communi praxi omnium Civitatum, etiam meridies sumitur moraliter modo, ita ut non peccet, qui Missam incipit intra horam post meridiem, ut testantur Doctores plurimi, quos cumulat Diana Coordinatus d. tom. 2. *trakt. 1. resol. 104. resol. 105. resol. 106. resol. 107. & resol. 108.* ubi abundantissimè de hoc puncto. Imò etiam ultra unam horam post meridiem, posse absque peccato initiari Sacrificium permittunt Theologi in sequentibus casibus. Primò in privilegiatis, in Episcopis, in Cardinalibus, & eorum familiaribus Capellanis, aliqua honesta causa interveniente, præcipue itineris. 2. In collatione ordinum. 3. In funere Regum, vel Principum. 4. Ratione festivitatis, & concursus populi, ne qui tardiùs accedunt ad Ecclesiam, discedant non audita Missa. 5. Si Missa solemniter cantetur, & in ea concio sit habenda, ut sæpè evenit Patavii in festo Divi Antonii Confessoris, & Patroni; & quando Antistes prædicat in Cathedrali in solemnioribus festis; aut etiam in Quadragesima, dum concio incipit penes meridiem,

& durat ultra horam, post quam reservantur duæ, vel tres Missæ private pro comoditate populi. 6. Ubi consuetudo viget protrahendi initium Missæ etiam post unam, vel duas horas post meridiem ex urgenti causa, de qua ita scribit Gobat in *Theol. experiment. tract. 3. num. 202.* Friburgi Helvetiorum est more receptum, ut quotannis Dominica præcedente festum S. Joannis Baptista, publicè in Templo Collegiato, quod illic magnificum visitur, pro Dominis Secretis, ut vocant aliisque inferioris ordinis, toto antemeridiano tempore in Curia occupatis, Sacrum fiat duabus, tribusve horis post meridiem. 7. Ubi necesse foret consecrare, pro dando Viatico alicui in extremis existentis, ut plenè Diana Coordinatus in *resol. supradict. & præter DD. in eis allegatis* tradunt Layman d. lib. 5. *tract. 5. c. 4. n. 4.* Tamburinus de Sacrificio Missæ d. lib. 1. *cap. 6. §. 4. à num. 19. & seqq.* Quartus d. part. 1. *tit. 15. n. 5. dub. 4.* ubi concludit, quod minor causa requiritur ad celebrandum post meridiem, quod olim erat licitum, quàm ante Auroram, quod nunquam fuit licitum sine dispensatione.

Quod si quis petet, qua hora sit meridies? Huic respondebimus, quod observet tabulam positam in fine Calendarii Patavini; in qua conspiciet, mensibus Januarii, & Decembris meridiem esse hora decimanona cum dimidia. Mensibus Februarii, & Novembris hora decimanona circiter. Mensibus Martii, Septembris, & Octobris hora decima octava circiter. Mensibus Aprilis, & Augusti, hora decima septima circiter. Mensibus Maji, Junii, & Julii hora decima sexta, cum aliquibus minutis, advertendo, quod incipimus numerare horas ab occasu Solis diei antecedentis, ut solitos fuisse facere Athenienses diximus *suprà num. 22.*

DECISIO XL.

ARGUMENTUM.

Quia Sacrificium Missæ in Ecclesia est offerendum, agitur de Ecclesiarum ædificatione; & de quatuor generibus causarum in ea per Episcopos attendendis. Ecclesia debet respicere ad Orientem, & habere locum separatum mulierum à viris. Ecclesia non est ædificanda sine Dote; (idem de Altaribus) aliàs Episcopi, & eorum hæredes tenentur supplere in propriis bonis. Licentia Ordinarii est omninò necessaria pro fabricandis Ecclesiis. Quibus de causis possit erigi nova Parochialis? Regulares sine licentia Papæ novas Ecclesias, & Conventus facere non possunt. Finis ædificandi Ecclesias Divinus cultus; non lucrum temporale.

SUMMARIUM.

- 1 Locus Sacer necessarius pro Sacrificio Missæ offerendo.
- 2 Papa solus dat licentiam celebrandi Missam extra locum Sacrum.
- 3 Ecclesia benedicta, vel consecrata requiritur pro celebratione Missæ.
- 4 Ædificatio Ecclesiæ requirit quatuor genera causarum.

5 Eccle-